

EDVARD HABSURŠKI

Po
HABSURŠKO

Sedem pravil za viharne čase

PO
H A B S B U R Š K O

EDVARD HABSBUŘKI
nadvojvoda avstrijski

Po
HABSBUŘKO

*Sedem pravil
za viharne čase*

ZALOŽBA
DRUŽINA

Edvard Habsburški, nadvojvoda avstrijski
PO HABSURŠKO
Sedem pravil za viharne čase

Naslov izvirnika: The Habsburg Way.
Sever Rules for Turbulent Times

© izvirnika: Eduard Habsburg, 2022

Izvirnik je izšel pri založbi
Sophia Institute Press, ZDA.

Vse pravice pridržane.

Slovenska izdaja je izšla v dogovoru z založbo
po posredovanju Riggins Rights Management.

© za slovensko izdajo: Družina d. o. o., 2024

Prva izdaja

Prevod: Irena Modrijan

Jezikovni pregled: Mojca Pipan

Oblikovanje in prelom: Pavla Bonča

Slika na naslovnici: Martin van Meytens (1695–1770),
Marija Terezija z družino, 1754

Izdala in založila: Družina d. o. o.

Za založbo: Tone Rode

Tiskano po naročilu

Tiskano v Sloveniji

Ljubljana, 2024

.....

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

929.52Habsburg

HABSBURG-Lothringen, Eduard

Po habsburško : sedem pravil za viharne čase /
Edvard Habsburški ; [prevod Irena Modrijan]. - 1.

izd. - Ljubljana : Družina, 2024

Prevod dela: The Habsburg way

ISBN 978-961-04-1081-2

COBISS.SI-ID 188602371

.....

VSEBINA

7	Avtorjev predgovor k slovenski izdaji
9	UVOD
11	ODRAŠČANJE HABSBRŽANA
14	SEDEM PRAVIL
15	ZGODOVINA HABSBRŽANOV
23	1. POROČITE SE
45	2A. BODITE KATOLIČANI
59	2B. BODITE KATOLIČANI!
73	3. VERJEMITE V CESARSTVO
87	4. ZAVZEMAJTE SE ZA ZAKONE IN PRAVIČNOST
99	5. VEDITE, KDO STE
111	6. BODITE POGUMNI V BITKI
127	7. DOBRO UMRITE
139	HABSBRŽANI DANES
151	Zahvala

AVTORJEV PREDGOVOR K SLOVENSKI IZDAJI

To, kar držite v rokah, je nenavadno mednarodna knjiga – in hkrati resnično srednje-evropska. Napisal sem jo na predlog ameriškega založnika, predvsem za ameriško občinstvo. Vendar sem to storil z vidika člana habsburške družine – in obenem kot veleposlanik Madžarske, saj to poslanstvo opravljam v času izida knjige.

Morda se boste ob branju spomnili, da ima ta knjiga – tako kot zgodovina moje družine in, upam, njena načela, ki jih tukaj predstavljam – veliko opraviti tudi s Slovenijo. Ni mi treba poudarjati, kako sta habsburška in slovenska zgodovina tako rekoč od začetka, vsaj od 14. stoletja, globoko prepleteni. Ta skupna zgodba se je nadaljevala vse do konca monarhije leta 1918 in domnevam, da še danes odseva v značaju Slovenije, v njenih načelih.

Za mojo družino je bila Slovenija bistveni del monarhije; naj le omenim, da je leta 1916 zadnji cesar, blaženi Karel, želel, da njegov sin, prestolonaslednik Oton, najprej dobi poveljstvo ljubljanskega cesarsko-kraljevega 17. pehotnega polka, tako rekoč »slovensko poveljstvo«. Isti Oton je desetletja kasneje, potem ko je monarhija že odšla v zgodovino, med osamosvojitveno vojno obiskal Slovenijo in nagovoril poslance državnega zbora, leta 2004 pa s prvim slovenskim predsednikom vlade Lojzetom Peterletom v Gornji Radgoni navdušeno proslavljal vstop Slovenije v EU.

Upam, da bo sedem načel, o katerih pišem, nagovorilo vaša srca, državljani Slovenije. Cenite vrednote družine in vere, tradicije

in subsidiarnosti; dajte priznanje svoji zgodovini, družinam, ki so jo oblikovale; sprejmite svoje (srednje)evropske korenine in poglede. Oton je rad dejal: »Če ne veš, od kod si prišel, ne veš, kam greš, ker ne veš, kje si.«

Slovenija je nujen sestavni del prihodnosti Evrope.

Edvard Habsburški-Lotarinški

U V O D

Zakaj bi morali v 21. stoletju kaj »delati po habsburško«? Ali niso habsburški vladarji zastarela cesarska družina, ki je vladala pred stoletji in je že zdavnaj izumrla? Ne bi morali biti previdni, ko gre za vladarje, kralje, cesarje in vseh vrst tiranov – niso prav na tem temelju zgrajene Združene države in številne sodobne države? Kaj bi lahko imela skupnega pretekli svet kraljev in današnja družba, politika in morala?

V tej knjigi boste našli odgovore na ta in še veliko drugih vprašanj. Imeli boste priložnost spoznati številne in raznolike člane moje družine, med drugim tudi krivonosega Rudolfa, ki je leta 1273 postal prvi cesar Svetega rimskega cesarstva, zadnjega viteza Maksimilijana, ki je v 15. stoletju živel pravo dvorno romantiko, pobožno nadvojvodinjo Magdaleno, ki je v 16. stoletju ustanovila samostan, mogočno mater ljudstva, cesarico Marijo Terezijo, ki je v 18. stoletju v obdobju dvajsetih let rodila šestnajst otrok, in tihega velikana vere, blaženega cesarja Karla, ki je živel v 20. stoletju.

Izvedeli boste tudi več o znameniti habsburški čeljusti, politiki poročanja naše družine in o tem, kako različne narode pripraviti do tega, da v miru živijo pod skupno cesarsko streho (za vsak primer, če se boste kdaj znašli pred takšno nalogo).¹

¹ Kot najbolj vplivna rodbina v evropski zgodovini so Habsburžani seveda najbolj zaznamovali evropsko celino, a njihova oblast je segla tudi onkraj oceanov. Tako avtor ameriške bralce na tem mestu spominja, da so Habsburžani močno povezani z Združenimi državami, saj so prvega guvernerja Teksasa leta 1691 postavili (španski) Habsburžani in da je bilo ozemlje nekaterih ameriških zveznih držav sprva del habsburških dežel (op. ur.).

V knjigi ne bom podrobno opisoval družinske zgodovine. Po poklicu nisem zgodovinar, poleg tega je na knjižnih policah že veliko knjig o osmih stoletjih vladanja, v katerih so Habsburžani oblikovali evropsko zgodovino. V knjigi sem želel kot član habsburške družine razmišljati o najpomembnejših načelih, po katerih je živela moja družina – o pravilih ali načelih, zaradi katerih je dolga stoletja zelo dobro uspevala.

Začel bom s kratkim pregledom družinske zgodovine. Posvetil se bom petim pomembnim letnicam, ki bi si jih bilo dobro zapomniti. Nato vam bom predstavil sedem pravil, načel ali vodil, za katera mislim, da so bila srž habsburške misli, delovanja, politike in družinskega življenja. Za vsako izmed pravil bom navedel primere, kako so jih habsburški vladarji in vladarice stoletja uresničevali v svojem življenju – in svojem vladanju – in kako so po njih celo nastajale cele države. Čeprav so katero od pravil v različnih obdobjih različno uporabljali, je temeljna večšina Habsburžanov, da so vrednotam v katerem koli času znali dati ustrezno obliko, ne da bi pri tem žrtvovali pravilo.

Seveda se vsi od tisočih Habsburžanov, ki so živeli v obdobju skoraj tisočih let, niso v polnosti ravnali po vsakem od teh pravil. Habsburški vladarji pravzaprav velikokrat niso živeli po njih. A tudi iz njihovih napak se lahko kaj naučimo, ker so v takšnih okoliščinah pomoč vladarjem ponudili drugi družinski člani – ker je družina tudi to.

Nazadnje želim s to knjigo pokazati tudi, kako lahko niz vrednot uresničujemo v življenju v današnjem času. Pokazal vam bom, kako družina Habsburžanov iste starodavne vrednote poseblja tudi v 21. stoletju, veliko let po razpadu Avstro-Ogrske monarhije. Nazadnje bi se rad vprašal, ali ne bi bilo vse lepše, naše življenje, politika – pravzaprav ves svet –, če bi poskušali vsaj kaj narediti »po habsburško«.

ODRAŠČANJE HABSBURŽANA

Zdi se, da smo Habsburžani med ljudmi precej priljubljeni. Vsaj takšen vtis dobim, ko govorim in pišem o svoji družini. Če kdaj rečem kaj preveč konservativnega – kot tedaj, ko sem hvalil madžarske borce za svobodo iz leta 1956 –, me zasuje toča šal o »poročanju med bratranci in habsburški čeljusti«. Ko sem po smrti kraljice Elizabete napisal sočuten tvit, so me označili za »bedaka, poročenega s sorodnico«. Takšna mnenja potem običajno potihnejo in ljudje se znova pozitivno odzivajo na zgodovino moje družine.

Čeprav res živim v prijateljskem mehurčku dobronamernih ljudi, imam občutek, da nimajo le »nostalgije po dobrih starih časih«. Na Habsburžane res lahko gledamo kot na vzor velike, uspešne družine, blagoslovljene s številnimi porokami in veliko otroki. Moja družina v zgodovini ni doživela veliko atentatov in ni osvajala ozemelj z vojnami, pobijanjem ljudi, ali krutimi spletkami. Vrh tega pa se v času, ko so krščanske vrednote vse bolj izrinjene iz javnega življenja in politike, Habsburžani zavzemajo za brezčasne stvari, kot so družina, vera, mirno sobivanje narodov in jezikov ter različnih ras in kultur. Kljub vsem napakam habsburških vladarjev se zdi, da so dokaj dobro skrbeli za svoje podanike. Zelo sem ponosen, da pripadam tej družini, ponosen, da se po mojih žilah pretaka kri Rudolfa, Maksimilijana, Marije Terezije in Franca Jožefa.

Kljub temu da se rodiš kot Habsburžan, moraš to obenem tudi postati. Mladi Habsburžani danes pogosto šele v šoli odkrijejo, kdo v resnici so. Dejstvo je, da so bili od leta 1273 in skoraj

do danes člani družine Habsburžanov tesno povezani z evropsko zgodovino z izjemo nekaj desetletij. Nema lokrat kakšen učitelj zgodovine dvigne pogled in konča stavek z besedami: »... ampak o tem nam zagotovo lahko kaj več pove g. Habsburžan?« Žal, g. Habsburžan, ki običajno zardeva v zadnji vrsti, o tem praviloma ve malo ali prav nič. Za razliko od članic skrivnostnega ženskega reda Bene Gesserit v seriji znanstvenofantastičnih romanov z naslovom Peščeni planet pisatelja Franka Herberta se mi ne rodimo s spomini na svoje prednike.

Kdaj pa kdaj tudi od staršev slišimo kakšno malenkost o družinski zgodovini, kakšno družinsko zgodbo pa izvemo tudi od starejših družinskih članov, ki podobno kot v drugih družinah pripovedujejo zgodbe iz prve ali druge roke o preteklih sto dvajsetih letih. Je pa tako, da so glavni junaki družinskih zgodb pogosto svetovne osebnosti, ki so se zapisale v zgodovino. Oče mi je povedal, da je njegov dedek videl cesarja Franca Jožefa, saj se je moj pradedek, nadvojvoda Jožef Avgust, poročil z Augusto von Bayern, ki je bila cesarjeva vnukinja. Osebnost sem imel dolga desetletja čast poznati Otona Habsburškega (ki na znameniti, ganljivi fotografiji kot otrok stoji ob Francu Jožefu). O njem sem pripovedoval svojim otrokom. Povedal sem jim tudi, da sem kot otrok spoznal čudovito in nadvse mogočno cesarico Cito, zadnjo cesarico Avstro-Ogrske. Seveda je vedela vse o svojem možu, blaženem cesarju Karlu, njen spomin pa je segel še dlje v preteklosti, v čas cesarice Elizabete.

Pride čas, ko mladi Habsburžan začne brati knjige o družinski zgodovini in nenadoma spozna zgodbo, ki stoji v ozadju portreta v stričevem stanovanju, potem pa odkrije, da portreti njegovih prednikov visijo v skoraj vseh slavnihi muzejih po svetu. Če pozorno pogleda, morda vidi, da jim okrog vratu visi red zlatega runa. Ko je starejši, ga morda povabijo na spominsko proslavo ob kakšni stoletnici, morda pred kip katerega od cesarjev, kjer stražarji

v tradicionalnih nošah, oboroženi s starinskim orožjem salutirajo družinskim članom in v spomin nanje streljajo ognjene salve. Težko ostane brezbrizen do zgodovine lastne družine – še zlasti ko sreča še goreče monarhiste, za katere habsburška družina ni le spomin na preteklost, ampak tudi upanje za prihodnost.

Zelo sem hvaležen, da sem sem in tja imel priložnost srečati člane še obstoječih evropskih monarhij, jih spoznati in izvedeti, kako vzgajajo lastne otroke kot »vladarje v usposabljanju«. Takšni trenutki, v katerih sem imel vpogled v drugačno resničnost, so kot opomini, da trenutna, prevladujoča republikanska oblika vladavine ni edina možna. Pravzaprav se ti lahko po obisku teh pravljličnih ostankov sveta, v katerem je živela tvoja družina, običajni svet zdi zelo enoličen. Navsezadnje tudi večina Habsburžanov zdaj živi v običajnih stanovanjih in hišah in ne več v gradovih. Toda ob tako neverjetni družinski dediščini te lahko obide močna, zelo močna skušnjava, da bi vsaj delno živel v preteklosti. To je do določene mere dobro, saj je poznavanje tega, kdo nekdo je in od kod prihaja, trdna podlaga za življenje tukaj in zdaj.

Katera so torej osrednja načela in prepričanja, po katerih moja družina živi že osemsto let, in kako jih je mogoče uresničevati v današnjem svetu? Nekaj je očitnih: to so na primer katoliška vera, sveti zakon in družina. Je pa še vrsta drugih elementov, ki so del habsburških vrednot. Pravzaprav mislim, da lahko delaš stvari po *habsburško*, če se držiš sedmih ključnih pravil. Z njimi si lahko vsakdo pomaga, ne da bi bilo za to treba »vrniti Habsburžane na oblast« ali »ponovno uvesti monarhije« (čeprav nikoli ne bom rekel nikoli). Verjamem, da bi življenje po teh načelih – ki bi jih morali zahtevati tudi od naših političnih voditeljev – zelo izboljšalo naš sodobni svet. Zdaj pa se udobno namestite in prisluhnite mojim zgodbam, se za nekaj časa pridružite moji družini, nato pa se vprašajte, ali bi lahko bili enakega mnenja tudi vi.

SEDEM PRAVIL

1. POROČITE SE
(in imejte veliko otrok)
2. BODITE KATOLIČANI
(in živite svojo vero)
3. VERJEMITE V CESARSTVO
(in v subsidiarnost)
4. ZAVZEMAJTE SE ZA ZAKONE
IN PRAVIČNOST
(in svoje podanike)
5. VEDITE, KDO STE
(in živite skladno s tem)
6. POGUMNO SE BOJUJTE
(ali pa izberite dobrega vojskovodjo)
7. DOBRO UMRITE
(in imejte nepozaben pogreb)

K R A T K A Z G O D O V I N A H A B S B U R Ź A N O V

Svojo družino bi vam rad najprej predstavil s kratkim pregledom družinske zgodovine. Ne pozabite, da nisem poklicni zgodovinar in da je moj opis moja razlaga pomembnih dejstev, vendar če boste želeli vsaj malo razumeti mojo družino, morate poznati imena glavnih oseb, ki jih boste srečevali v naslednjih poglavjih. Natresel vam bom tudi pet odločilnih letnic, ki vam bodo pomagale bolje razumeti našo preteklost.

Habsburžani so bili grofje, ki so živeli v okolici Ženevskega jezera, v delih Švice in Francije, ki so obdajali jugozahodno Nemčijo. Prvi viri o njih obstajajo že pred letom 1000; leta 950 je živel naš prednik, ki se je imenoval Guntram Bogati. (Na bogastvo se seveda gleda v odvisnosti od števila dolžnosti; moji predniki so bili po večini sorazmerno bogati, a ker so imeli izjemno veliko dolžnosti, se niso počutili bogate.) Guntramov vnuk Radbot (985–1045) si je zgradil trden grad v švicarskem kantonu Aargau. Prav iz tistega gradu izvira ime naše rodbine: ime »Habsburg« naj bi izšlo iz besede *habicht* (»sokol«) oziroma besede *hab/hap* (»plitvina« nad reko«). Tega zagotovo ne ve nihče.

Radbot je naredil še nekaj pomembnega: leta 1027 je svoji ženi Iti Lotarinški podaril mestece in benediktinski samostan v mestu Muri v Švici, približno petindvajset kilometrov stran. Tam je še danes pokopana, skupaj z mnogimi prvimi Habsburžani. Neverjeten občutek je, da lahko obiščem domove in grobove članov svoje rodbine, ki so stari tisoč let.

Radbot in njegovi potomci niso le povečali svojih posesti v Švici in okolici, ampak so sklenili tudi zavezništvo s cesarsko družino Stauffer. Tako je slavni cesar Friderik II. postal krstni boter Rudolfa Habsburškega.

Ko je papež Friderika II. odstavil, je sledilo petindvajsetletno obdobje medvladja (*interregnuma*), v katerem Sveto rimsko cesarstvo ni imelo vladarja. Volilni knezi so se nazadnje odločili, da bodo končali obdobje kaosa in boja za oblast. Za novega kralja so izvolili neškodljivega, nekoliko starejšega moža. Niso pa pričakovali, da bo ustanovil novo dinastijo. Kako zelo so se zmotili!

Za kralja so leta 1273 izvolili Rudolfa, ki smo ga omenili – četrtega Rudolfa v družini in prvega, ki je postal vladar. Leto 1273 je tudi prva letnica, ki si jo morate vtisniti v spomin. Prvi habsburški »cesar« je bil v resnici le kralj, ker ni bil kronan v Rimu. Kljub temu pa moramo od tistega trenutka ločevati med družinsko posestjo Habsburžanov (najprej v Švici, kasneje v Avstriji, Španiji in drugje po svetu) in njihovim kraljestvom na širšem nemško govorečem ozemlju, kjer so vladali.

Rudolfu je v Svetem rimskem cesarstvu uspelo znova vzpostaviti zakone, od krajevnih vladarjev pa je zahteval tudi vrnitev cesarskega ozemlja, ki so si ga nezakonito prilastili. Največ ozemlja, velik del Avstrije, si je prisvojil češki kralj Otokar II. Po dolgotrajnih in neuspešnih pogajanjih ga je Rudolf leta 1278 premagal v zadnji veliki viteški bitki srednjega veka v Dürnkrutu pri Dunaju. Tedaj se je habsburška zgodovina prvič prepletla z madžarsko, saj je k zmagi z vojaško pomočjo znatno prispeval ogrski kralj Ladislav IV. Kot boste videli, je imela Madžarska ključno vlogo v celotni zgodovini Habsburžanov.

Rudolf je avstrijske dežele podaril svojim sinovoma, s čimer je Habsburžane povezal z Avstrijo – še sreča, saj so morali Habsburžani komaj sto let kasneje v bitkah pri Morgartenu in Sempachu

(leta 1315 oziroma 1386) zapustiti Švico (Habsburžanu teh bitk raje ne omenjajte ...).

Kljub Rudolfovi zelo uspešni vladavini je bil politični položaj Habsburžanov presenetljivo šibek. Po njegovi smrti leta 1291 so izgubili prestol in namesto njih so skoraj sto petdeset let vladale druge hiše (z izjemo Albrehta I., ki je na cesarskem prestolu vladal kot rimski kralj od 1298 do 1308). Habsburžani pa niso dovolili, da bi jih zgodovina pozabila, začeli so utrjevati svoj položaj v Avstriji. V tem času se je njihov svet začel vrteti okrog Hofburga. Čeprav od stare trdnjave ni ostalo veliko, je okrog nje sčasoma zrasla habsburška palača v samem srcu Dunaja.

Med različnimi rodovi Habsburžanov so nastajali tudi številni spori in prepiri, hkrati pa so delali tudi na tem, da bi svojo rodbino obdali s tančico skrivnostnosti. V 14. stoletju so nehali uporabljati rodbinsko ime »Habsburžani« in prevzeli poimenovanje »avstrijska vladarska hiša«. Leta 1358 je drugi Rudolf (Ustanovitelj) nena doma »odkril« ponarejeno listino, domnevno povezano z Julijem Cezarjem, ki naj bi jim podeljevala pravico naziva nadvojvode in vladanja Avstriji. Imenovali so jo *privilegium maius*, in čeprav je bilo takoj jasno, da gre za slab ponaredek, ga je na koncu sprejel nihče drug kot prihodnji habsburški cesar. Še danes vsi Habsburžani in Habsburžanke uporabljamo naziv nadvojvoda oziroma nadvojvodinja.

Leta 1438 je Habsburžan končno znova postal kralj Svetega rimskega cesarstva. To je bil Albreht II. Njegov naslednik, bratranec Friderik III. je utrdil politični položaj družine. Friderika je v Rimu okronal tudi papež Nikolaj V., zato je bil odtlej pravi »cesar«. Po dolgi vladavini je Frideriku uspelo na prestol postaviti sina Maksimilijana, s čimer si je rodbina zagotovila cesarski položaj. Habsburžani so ostali na oblasti vse do padca Svetega rimskega cesarstva leta 1806.²

² Razen za kratek čas v 18. stoletju, o čemer bom pripovedoval kasneje.

Okoli leta 1500 – in to je naslednja letnica, ki si jo morate zapomniti – so Habsburžani svojo posest razširili čez meje Avstrije v Evropo in nazadnje po vsem svetu, v celoti s pomočjo politike poročanja. Maksimilijan je s svojo poroko ter porokami svojih otrok in vnukov pod habsburško okrilje pripeljal vojvodine v Burgundiji, kraljestva Ogrske, Bohemije in Španije – in po Španiji vsa njihova ozemlja v Ameriki.

V letih od 1516 do 1700 so se ta ozemlja razdelila na dve veji Habsburžanov – vejo Karla V. in vejo njegovega brata Ferdinanda. Španska veja je skrbela za Španijo, Nizozemsko, Trst in Kraljevino Sicilijo. Predvsem na Nizozemskem je habsburška zasedba pustila številne sledi, ki jih lahko odkrivате med sprehodom po mestih. V Amsterdamu lahko na primer na cerkvah in celo na pokrovih jaskov še vedno vidite habsburški grb in krono.³

Ker je bil tedaj čas odkrivanja Amerike in drugih celin, so se habsburška ozemlja še naprej širila. Od leta 1581 so imeli španski Habsburžani v svoji lasti tudi Portugalsko in njene čezmorske kolonije. Zvezne države Teksas, Nova Mehika in Florida v Združenih državah Amerike so do neke mere »stara habsburška ozemlja« in prvega guvernerja Teksasa leta 1691 so postavili (španski) Habsburžani. Pravzaprav so habsburške posesti po španski veji nekaj časa obsegale ne le južne regije ozemlja, ki je kasneje postalo ozemlje Združenih držav, ampak tudi večino Južne Amerike do rta Horn, neštete otoke v Tihem in Atlantskem oceanu, dele afriške in indijske obale, pa tudi Goo in Cejlon, Moluke in Filipine (poimenovalne po španskem kralju Filipu).

Mnogo prej, preden je Britanija zavládala valovom, sonce v habsburškem imperiju nikoli ni zašlo – čeprav je bil preprosti, a ve-

3 Habsburška cesarska prisotnost ni bila vedno dobrodošla in je včasih vodila v konflikt. Kljub temu redno vidim nizozemske Twitter račune s ključnikom #Habsburgersterug, ki prosijo (v šali?) za vrnitev Habsburžanov!

ličastni samostan El Escorial morda najbolj znana posest španskih Habsburžanov, ki je simbolizirala njihovo duhovno vero. Samostan, ki je od Madrida oddaljen le petdeset kilometrov, je zgradil Karlov sin Filip II. v večni spomin na španske Habsburžane.

Medtem so avstrijski Habsburžani, na čelu s Karlovim bratom Ferdinandom I. in njegovimi potomci, obvladovali Avstrijo, Madžarsko, Češko in nekaj sosednjih držav, kot sta Hrvaška in deli Italije. Češka monarhija (od leta 1526) je bila še zlasti pomembna, ker jim je končno podelila naslov volilnega kneza. Tako so postali člani volilnega kolegija, ki je volil cesarja Svetega rimskega cesarstva – izjemno ekskluzivnega kluba vojvod, kraljev in nadškofov iz vse Nemčije (z izjemo kralja Bohemije), ki od 14. stoletja nikoli ni štel več kot deset članov. Vrh tega so bili odtlej avstrijski habsburški vladarji skoraj izključno cesarji Svetega rimskega cesarstva.

Cesarji nikoli niso mogli vladati v miru. Turki so v cesarstvo vpadali z morja in po kopnem. Po bitki pri Mohaču leta 1526 so celo zavzeli velik del Madžarske in prišli vse do dunajskih vrat. Dolga stoletja so v cesarstvu divjali tudi notranji spori, ko je reformacija razdelila Sveto rimsko cesarstvo. V 17. stoletju je verski spor povzročil uničujočo tridesetletno vojno.

Ker je v ljubezni in vojni vse dovoljeno, pa je bilo to tudi obdobje izjemnih porok med člani habsburških vej, porok med sorodniki, o katerih se veliko govori in ki ga imajo nekateri (zmotno) za vzrok »habsburške čeljusti«. (O tem bomo podrobneje govorili v poglavju o poročanju.) To je bil tudi čas, ko je cesar Leopold I. izven dunajskega obzidja začel graditi poletno rezidenco, ki je sredi 18. stoletja postala ugledna in je pri obiskovalcih priljubljena še danes: grad Schönbrunn.

Leta 1700 (še ena letnica, ki bi si jo bilo dobro zapomniti) je španska veja izumrla, ko je zadnji španski Habsburžan umrl brez potomcev. Po španski nasledstveni vojni je Španija postala del

Francije, in ker so Karla VI. preživele le hčerke, je kazalo, da bo konec tudi avstrijskih Habsburžanov. Leta 1713 pa so z vsemi večjimi državami sklenili mednarodni sporazum, ki se imenuje Pragmatična sankcija, po kateri je Karlova hči Marija Terezija svojemu priimku dodala še možev priimek in nadaljevala rodbino. Avstrijska rodbina je postala znana kot Habsburško–Lotarinška rodbina (*Habsburg–Lothringen*), ki se uradno tako imenuje še danes.⁴

Potem ko je Marija Terezija v dvajsetih letih zakona rodila šestnajst otrok, se je avstrijska vladarska hiša odločno vrnila v evropsko igro moči. Čeprav so bili na oblasti ona in njena sinova, Jožef II. in Leopold, je v habsburško politiko vstopilo razsvetljenstvo in monarhijo za vedno spremenilo. Zmanjšala se je, postala pa je tudi manj absolutistična ter manj uradna in obredna. Habsburžani so se morali spopasti s francosko revolucijo, Leopoldov sin, Franc II., pa tudi z napoleonskimi vojnami. Ko se je več nemških držav pridružilo Napoleonu, je Franc zaznal nevarnost: cesar s Korzike bi jih lahko napadel in prevzel krono Svetega rimskega cesarstva. 6. avgusta 1806 je tako razpustil lastno cesarstvo (še ena letnica, ki si jo je treba zapomniti), da bi spodnesel Napoleona. Odtlej se je imenoval avstrijski cesar Franc I., Habsburžani pa so se posvetili vladanju v Srednji Evropi in delu Italije.

Franc in njegovi bratje so pripadali sijajni generaciji voditeljev, znanstvenikov, mislecev in vojakov (nadvojvoda Karel je bil prvi človek, ki je premagal Napoleona, in sicer v bitki pri Aspernu leta 1809).

Ko je leta 1848 Evropo zajela revolucija, se je cesar Ferdinand, ki je bil preveč preprostega duha za vladanje, odpovedal prestolu in ga prepustil drznemu osemnajstletnemu nečaku Francu Jožefu. Začela se je legendarna vladavina cesarja, ki je v mladosti vihtel

⁴ Vsake toliko me kdo opomni na to, ko me pokliče »g. Lotarinški«.